

**MUSTAFA KUTLU’NUN “BU BÖYLEDİR” ADLI HİKÂYE
KİTABINDA ESTETİK UNSURLAR
AESTHETIC FACTORS IN MUSTAFA KUTLU’S STORY
BOOK “BU BÖYLEDİR”**

Nuray KARAKAYA*
Alparslan DEMİRBEK**

Özet

Bu çalışmada Mustafa Kutlu’nun “Bu Böyledir” adlı hikâye kitabında estetik unsurlar belirlenmeye çalışılmıştır. Estetik, dört öğeden oluşan bir felsefe disiplini. Bu dört temel unsur; estetik süje/ sanatkar, estetik obje/ sanat eseri, estetik değer/ sanat eserinin güzelliği ve estetik tavır/yargıdır. Bir şahsiyet, bir düşünce veya dünya görüşünün estetiği demek bu dört kavrama dair düşüncelerin saptanması demektir. Bu bağlamdan hareketle “Bu Böyledir” adlı hikâye kitabı, bu dört unsur dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Her biri ayrı başlıklar altında ele alınarak Bu Böyledir’deki estetik unsurlar tespit edilmiş ve kitaptaki örnekleri ile birlikte verilmiştir. Bu tespitlerden önce bu kavramların ne anlama geldiği üzerinde kısa açıklamalar yapılmış sonrasında Mustafa Kutlu’nun hikâyeciliği üzerinde araştırma ve çalışma yapan kişilerin görüşleri ile desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kutlu, Bu Böyledir, Estetik Unsurlar.

Abstract

In this study, aesthetics factor that take part in “Bu Böyledir” of Mustafa Kutlu were tried to specify. Aesthetics is philosophy of discipline which consists of four components. These basic four components subject/ artist, aesthetic object/ work of art, aesthetics value/ the beauty of art work and aesthetic mode/ provision. The concept of the aesthetics of a figure, a thought or one’s general philosophy of life means the determination of the thought which belong to this four components. Concordantly, “Bu Böyledir” book was evaluated by taking into consideration of these four components. By dealing each of the separately under different subtitles, the aesthetic figure were determined in the “Bu Böyledir” and it was given with the examples that were in the book . Before these, fastening, the brief explanations about what the meaning of the concepts were done and then, these concepts were supported by the remarks of the people who made research and study on the story types of Mustafa Kutlu.

Key Words: Mustafa Kutlu, Bu Böyledir, Aesthetic Factor.

---

* Dr., MEB Ankara İl Ölçme ve Değerlendirme Merkezi Ankara / TÜRKİYE
dilrubakarakaya@hotmail.com

** MEB Keçiören Atatürk Ortaokulu Türkçe Öğretmeni Ankara / TÜRKİYE
demirbilekalparslan@gmail.com

Giriş

Bilimde bir kesinlik vardır; bilimsel araştırmalarda kesin, nesnel bir sonuca ulaşılmaya çalışılır. Yazınsal metinlerde ise amaç bilimsel bir nesnellığe ulaşmak değildir. Yazınsal metnin peşinde olduğu nesne güzelliiktir. Başka bir deyişle edebiyatta amaç, insanî olan bir güzelliği dil ile ifade etmektir¹.

İnsan, anlatmak, anlamak, anlaşılmaq istemiştir. Bazı insanlar duygularını yonttuğu taşa aktarıırken bazıları resme aktarmıştır, bazıları da duygularını kelimelere aktarmıştır. İnsanlar yetenekleri çerçevesinde duygularını bir objeye aktarmışlardır. Resme bakan da heykele bakan da şiirleri ve metinleri okuyan da işte bu eserleri meydana getirenleri ve onların duygularını bulmaya, anlamaya uğraşmaktadırlar. İşte sanat ve estetik, güzel olana ulaşma çabasında daima birbiri ile içli dışlı olmuş iki faaliyet alanıdır.

Estetiğin sanata ve sanat yapıtına ilişkin olarak merkezinde bulundurduğu konu yapıtın alımlayıcı da uyandırdığı duygusal etkidir. Estetik, sanatı ve sanat yapıtlarını, çoğu zaman güzel ile ilgisi bakımından ve buradaki güzele ilişkin olarak da duyuya, biçime, duyguya özgü olanı ön planda tutarak inceleme konusu yapmaktır.²

Estetik algı ilk çağlardan günümüze kadar tartışma konusu olmuş, filozoflar tarafından farklı anlamlarda tanımlanmıştır. İlk Çağ filozofları özellikle Platon'un estetik anlayışında güzel, nesnel bir kavram olarak düşünülmüş, güzelin kaynağı olan şeye bakarak güzel değerlendirmesi yapılmıştır. Orta Çağ Batı medeniyetinde estetik anlayış pek değişmemiş skolâstik düşünce estetik anlayışa hâkim olmuştur. Orta Çağ İslam estetiğinde ise ontolojik (varlık bilimsel) ve kozmolojik (evren bilimsel) bir anlayış vardır. Örneğin, Gazali'ye göre, "Allah güzeldir. Çünkü böyle olmasaydı, mükemmel bir varlıkta eksiklik olmuş olurdu." düşüncesi hâkimdir.³

Estetik, dört öğeden oluşan bir felsefe disiplinidir. Bu öğeleri şöyle sıralayabiliriz: 1) Estetik süje/ sanatkâr, 2) Estetik obje/sanat eseri, 3) Estetik değer/sanat eserinin güzelliği, 4) Estetik tavır/ yargı. Bir şahsiyet, bir düşünce veya dünya görüşünün estetiği demek, bu dört kavrama dair düşüncelerinin metinlere dayalı olarak saptanması demektir⁴. Bu bağlamdan

¹ Mehmet Hilmi Uçan, "Edebiyat Eğitimi, Estetik Bir Hazzın Edinimi, Okumanın Alışkanlığa Dönüştürülmesi ve Yazınsal Kuramlar", *Milli Eğitim Dergisi*, 169, 2006. s. 25.

² Hülya Yetişken, *Estetiğin ABC'si*, Say Yayınları, İstanbul 2009, s. 26-27.

³ MEB, *Estetik 11*, MEB Yayınları, Ankara 2013, s. 8.

⁴ Recep Duymaz, "Sezai Karakoçu'un Estetiği II: Estetik Değer", *IV. Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu Bildirileri*, 2005, s. 449.

hareketle “Bu Böyledir” adlı hikâye kitabının önce kısacık bir tanıtımı ve özetinden sonra estetik alanda incelerken bu dört temel başlıkta incelemek yararlı olacaktır.

BU BÖYLEDİR

Dergâh Yayınlarından çıkan eser, 88 sayfalık olup sekiz bölüm içermektedir. Kitapta yer alan hikâyeler: Bu Böyledir, Bahtımın Yıldızı, Süleyman’ın Seçimi, Red Cephesi, Manifatura, Kahkaha Çiçeği, Su Sesi ve Son. Hikâye Zinnure ve Süleyman’ın hayatından kesitler sunar.

Bu Böyledir bölümünde hayatını bir nevi film şeridi gibi gözden geçiren Süleyman okuyucuya lunaparktaymış hissi vermektedir. Lise tahsilinde sürekli felsefeden kalan Süleyman yetimdir ve dayısının yanında tezgâhtarlık yapar, en son muhasebe öğrenir ve bir bankada memur olur.

Rauf Bey’in konağına sürekli temizliğe giden Zinnure ise konağın şatafatına imrenmekte ve konağa gelin olma hayali kurmaktadır. Fakat Zinnure’ye uygun olan Rauf Bey’in konağı değil Süleyman’ın evidir. Bu böyledir çünkü davul bile dengi denginedir.

Süleyman’ın annesi Dul Ayşe bacı Zinnure’yi Süleyman’a ister. Artık Zinnure banka memuru Süleyman’ın eşidir.

Hikâyenin tamamı bir lunaparkta geçer. Son isimli bölümde ise Süleyman, Zinnure ve kızları Fatma lunaparkta dolaşmaktadır. Piyangodan elektrikli fırın kazanan bu çekirdek aile ellerinde fırın ile bu lunaparkta kaybolurlar ve çıkacak bir kapı ararlar ancak bulamazlar.⁵

1. “Bu Böyledir” Adlı Hikâye Kitabında Estetik Süje (Sanatkâr)

Süje, akıl sahibi olan insandır. Yani bilgi edinilme durumunda olduğu zaman süjedir. Estetik alımlayıcı sanat yapıtından ya da bir doğa görünümünden haz duyan, estetik tat alan varlıktır. Estetik tat almak, sanat yapıtı üretmek ve değerlendirmek, güzel ve çirkin gibi yargılarda bulunmak ancak belirli varlıklara özgü bir yetidir.⁶

Genellikle süje bir bilgi ögesi olarak anlaşılır. İnsan bilinç sahibi bir varlık olarak, kendisinin dışında bulunan nesnelere kavradığı gibi, kendi varlığını, iç gözlemlerle kendi bilincini de kavrar. Bu kavramaya bilme adı verilir. Bilme olayında bu algılayan, kavrayan bilinç varlığına, yani kişinin kendisine süje dendiği gibi, algılanan, kavranan varlığa da obje denir. Estetik etkinlik de bilme etkinliğine benzer. Bir yanda, güzel dediğimiz bir varlık, örneğin bir doğa parçası, bir sanat yapıtı, kısaca estetik varlık, estetik obje vardır. Öbür yanda, bu estetik varlıkla estetik ilgi içinde bulunan, onu estetik

⁵ Mustafa Kutlu, *Bu Böyledir*, Dergah Yayınları, İstanbul 2012.

⁶ Nejat Bozkurt, *Sanat ve Estetik Kuramları*, Sentez Yayıncılık, Ankara 2013, s. 45.

olarak algılayan, ondan hoşlanan ya da estetik haz duyan bir süje vardır. Bir estetik obje ile böyle bir ilgi içinde bulunan süje, artık bir yalın bilgi süjesi olmaktan çıkar, bir estetik süje olur. Buna göre, estetik süje, bir estetik objeyi algılayan, onu kavrayan ve ondan estetik olarak hoşlanan, ondan estetik haz duyan bilinç varlığı, "ben" anlamına gelir. Böyle bir estetik süje, bir estetik obje'yi kavrarırken, ondan haz duyarken bu estetik obje karşısında tavır almış olur. Çünkü bir objeyi algılamak, onu kavramak, ondan haz duymak, onun karşısında tavır almak anlamına gelir. Bunun için, estetik süjeyi tanımak, estetik tavır almayı belirlemek demektir.⁷

Mustafa Kutlu, hikâyecilik anlayışını 19. yüzyıl öncesi hikâye anlatma geleneği üzerine kurar; onun kültürel kaynaklarından ve aktarma biçiminden yararlanır. Kutlu'yu Türk Edebiyatında özgün bir yere koyan özelliği, onun gelenek karşısında aldığı yeniden yorumlayıcı tavrıdır. Kendine has mazmunlar dünyası yaratması, meddah tipi anlatıcıyı gerçeklik algısını sorgulamak üzere kullanması ve Kur'an-ı Kerim'den kıssalara, Dede Korkut'a, Leyla ve Mecnun'a göndermeler yaparak kendi toplumunun yaşadığı sosyal ve kültürel değişmelerin yıkıcı etkileri üzerine söylemini oturtması Mustafa Kutlu'nun sanatını ayrıcalıklı kılar. Tasavvufi biçimlenmiş olan 19. yüzyıl öncesi Doğu hikâye anlayışı ile hikâyelerinin altyapılarını Kur'an-ı Kerim'den kıssalar başta olmak üzere Doğu hikâyeciliğinin kültürel temellerine inerek kurgular. Hikâyelerin üstyapısında ise içinde yaşadığı toplumun sosyal ve kültürel değişimlerinin neden olduğu yozlaşma, kent gerçekliği, modernleşme, göç gibi güncel ve köklü sorunları vardır.

Mustafa Kutlu tezli hikâyeler yazar. Okura iletmek istediği bir mesajı, bir görüşü vardır. Hikâyesini karşıtlıklarla kurar. İnsanın çelişkileri, tutarsızlıkları, menfaatler karşısındaki tereddütleri, modernleşen dünyanın yozlaştırdığı değerler, dünya hevesi ve kaygısının getirdiği telaş, eserlerinde ağırlıklı konular olarak işlenir. Kutlu'nun ustalığı, herkesin iç içe olduğu bu durumları, hayatın bir parçası gibi algılanmaya başlanan yeni alışkanlıkları, sanatçı kimliği ile cazip, sevimli, ironik bir anlatımla sade ve saf bir hüzünle sunmasıdır. Hikâyeci bunu yaparken hesaplaşmaya, eleştirel düşünmeye, durum değerlendirmesi yapmaya fırsat vermesi bakımından anlatısını farklı bir teknikle tamamlar.⁸

Okurun elinden bırakmadığı, bir solukta okuduğu roman ve hikâyelerin bir özelliği de anlatım tekniklerinin ustaca kullanımınıdır. Bu tür eserlerde estetik dokuyu meydana getiren, romanı roman yapan yanı, anlatım tekniklerinde aramak gerekir. Her tekniğin okur üzerinde farklı

⁷ İsmail Tunali, *Estetik*, Remzi Kitapevi, İstanbul 1998, s. 23.

⁸ Nazım Elmas, "Mustafa Kutlu'nun Bu Böyledir Adlı Hikaye Kitabında Bilinç Akışı Ve İç Monolog Tekniği", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 18, 2010, s. 7.

etkisi vardır. Yazar, çağrışımların verdiği imkânlar vasıtasıyla okurun birikiminden ve katkısından yararlanabilir.⁹

Türk edebiyatında geleneğe yönelen, gelenekten ilham alarak kendine özgü hikâyeler oluşturan Mustafa Kutlu, postmodernist edebiyatın temsilcisi olmamakla birlikte, bu edebiyatın tekniklerini hikâyelerinde kullanan bir yazardır. Onun eserlerinde, izleri daha ilk hikâyelerinde görülen, metinlerarasılık ilişkisi zamanla daha da zenginleşir. Yazar, metinlerarasılığı eserlerinde yoğun bir şekilde kullanır. Mustafa Kutlu, hikâyelerinde metinlerarasılık tekniğinin çeşitli biçimlerini kullanmakta ve farklı metinlerden yararlanmaktadır.¹⁰

Hikâyelerin derinlerinde insanın iç dünyasının yansıması vardır. Bir bütün olarak insanı iç dünyasındaki duygularıyla tanımak için, bilincini açmak, iç konuşmasını duymak yeterli olacaktır. Kutlu da insanı okura bu yönüyle sunmayı denemiştir¹¹. Bu bağlamdan hareketle incelediğimiz kitaptaki dil ve üslubu metinlerarası ilişki, bilinç akışı ve iç monolog tekniklerinin kullanımını bu başlık altında ayrı ayrı alt başlıkta ele almak faydalı olacaktır.

1.1. Bu Böyledir’de Metinlerarasılık

Metinlerarasılık, bir metnin başka metinlerle olan paylaşımıdır. Metinlerarasılık metinlerin işbirliğidir. Çünkü bir metin, değerini ve anlamını başka metinlerle olan etkileşiminden kazanır. Bir metni metin yapan ölçütlerin arasında, metnin diğer metinlerle ve dış dünyadaki olgularla olan ilişkisini önemli olduğuna göre yazmak ve okumak¹² başka metinlerle ilişki içerisinde sunmaktır.

Bir metin ister yazınsal olsun ister yazınsal olmasın, çağdaş kuramcıların görüşlerine göre kendi başlarına bağımsız anlam taşımazlar. Bu bağımlılık metinlerarası özelliğinden kaynaklanmaktadır¹³. Yazarlar, metinlerarasılık ilişkisine başvururken sadece edebi metinlerden faydalanmazlar. Aynı zamanda fikrî metinlerle, resimlerle ya da müzikle de bağlantı kurabilirler. Bu açıdan bakıldığında yazarın kendi eserinde daha çok hangi tür yapıtlarla bağlantı kurduğu ve hangi yazarlardan faydalandığı tespit edilebilir¹⁴. Bu bağlamdan hareketle Mustafa Kutlu’nun “Bu

⁹ A.g.m. s. 6.

¹⁰ Lale Qasımova, “Metinlerarası İlişkiler Açısından Mustafa Kutlu’nun Beşlemesi”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 46, 2011, s. 64.

¹¹ Elmas, a.g.m. s. 17.

¹² Muhlise Çoşkun Ögeyik, *Metinlerarasılık ve Yazın Eğitimi*, Anı Yayıncılık, Ankara 2008, s. 21.

¹³ A.g.e, s. 26.

¹⁴ Qasımova, a.g.m. s. 64.

Böyledir" adlı hikâye kitabındaki metinlerarasılıkları şu şekilde sıralayabiliriz.

Hikâyede önemli işlevi bulunan öğelerden biri, bir şiir dizesidir. Hikâyenin daha en başında kullanılan Yahya Kemal Beyatlı'nın Açık Deniz adlı şiirinde geçen "Mağlupken ordu, yaşlı dururken bütün vatan" dizesi, okuyucuya Süleyman'ın durumunu daha en başından söylemektedir aslında. Süleyman konuşmaya şöyle başlar:

*Hep beni yazdın.
"Mağlupken ordu, yaşlı dururken bütün vatan".
Şu sırtkan tavşanı kurşunlayıp yeni bir sayfa açayım.¹⁵*

Süleyman, dünya yaşamına uyum sağlayamamış, başarılı olamamış, ailesinin küçük isteklerini bile karşılayamayan bir adamdır. Manevi dünyasını da terk ettiğinden mutluluk ve huzuru bulma şansını yitirmiş, "kökü mazide bir ati" olarak yaşamını kurgulaması gerekirken hem maziye hem de atiyi kaybetmiştir¹⁶. Mısra üzerine yorum yaparken şiirin "Üstad" diye hitap ettiği Yahya Kemal'e ait olduğunu da vurgular.

Aşağıdaki cümlelerde ise Ahmet Haşim'in "Bir Günün Sonunda Arzu" şiirini çağırır.

"Gün perdelerini indiriyor. Kamıştan, kuştan, Haşim'in şiirlerinden ne varsa fiskiyeli havuza doluyor."¹⁷

Yunus Emre'den de alıntı yapılır:

*"Beni bir ovada buldular
Kolum kanadım kırdular.
Diye, Yunus ilahisi okumaya başlıyor. (...)
Hey... Hey... diyorum. Yavaş ol... Bu şiir senin değil."
Yunus Emre'den alıntı yapılırken şairin ismi de açıklanır.*

Cümlelerin devamında Mevlana'nın Mesnevi'sinin ilk beytine anımsatma yapılır.

*"Olsun, diyor. Ne zarar var. Ayrılıklardan şikâyet ediyor nasılsa."
"Atalım, vuralım, devirelim, kâm alalım dünyadan."*

Cümlesinde de bir anımsatma söz konusudur. Nitekim cümleyi okur okumaz, Nedim'in "Sadâbâd" şarkısından "Gülelim oynayalım kâm alalım dünyadan" mısrası akla gelir.¹⁸

¹⁵ Kutlu, a.g.e. s. 7.

¹⁶ Funda Keskin, "Mustafa Kutlu'da Gelenek ve Yenilik", *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, Sayı 2 (1), 2012, s. 91.

¹⁷ Kutlu, a.g.e. s. 73.

¹⁸ Qasimova, a.g.m. s. 71.

Mustafa Kutlu incelediğimiz kitabında dinî metinlerle alıntı (gizli ve açık), gönderme gibi metinlerarası ilişki kurulmuştur. Bu Böyledir`de kitaba adını da veren ifadenin Kur`an-ı Kerim`de ,“Ve lehû” veya “Kezâlik” gibi, sık sık geçen ve kesinlik bildiren bir ifade olduğunu yazar kendisi de belirtir. Mustafa Kutlu, böylece hem kitabın ismiyle hem de kitap içinde aynı ifadeyi kullanmakla Kur`an-ı Kerim`e gönderme yapar. Aynı kitapta yazar, Kur`an-ı Kerim`in Tekvir suresine öykünme yapar.

*“Buldozerlerin dişleri toprağa saplandığı zaman...
Motor gürültülerinin yavru kuşları yuvalarından ürküttüğü zaman...
(...)”¹⁹*

Yer yer Kuran`da kıyameti anlatan ayetlerin üslubuna benzer. Kutlu, bu üslubu hikâyede daha çok hareketli kısımlarda, özellikle zamana vurgu yapmak için kullanmıştır. Hikâyede insanın arzu ve istekleri, lunaparktaki balerin ile ifade edilir. Hikâyede balerin, dönme hareketiyle zamana/dünyaya benzetilirken ona binmeye çalışmak ise dünyevi hırslarla örtüşür. Kur`an`da geçen kıyamet tasvirinin akabinde vaat edilen cennet gibi, Süleyman da bir müddet sonra hayalinin vaat ettiği o isteklere sahip olmayı umut etmektedir.

Tekvir suresinde geçen aşağıdaki cümleler buna işaret eder: *“1. Güneş kararırp düürüldüğünde 2. Yıldızlar parçalanıp döküldüğünde 3. Dağlar yerinden oynatılıp yürütüldüğünde 4. Gebe olan develer kendi hâline bırakıldığında 5. Vahşi hayvanlar bir araya toplandığında...”²⁰*

Namaz kılmakta olan Rafet karakterinin dilinden namazda okunan dualardan bazıları zikredilerek namaza gönderme yapılmıştır. Rafet Bey, ikinci namazını kıldığı esnada alacağı, satacağı malı, vereceği zekâtı ve dünya işlerini düşünür. Namazda bunları düşündüğü için yine namaz esnasında kendine kızar. Bu durumun selam verip namazı bitirene kadar devam ettiği görülür. Kutlu, bu örnekte bilinç akımı tekniğini çok iyi kullanmıştır.

*“Niyyet ettim Allah rızası için ikinci namazının sünnetine...
Allahuekber...(...)
Rabbena kelham... Allahuekber...(...)
Subhanerabbuelala...(...)
Esselamualeykümverahmetullah...”²¹*

Mustafa Kutlu`nun hikâyesinde dikkat çeken bir başka husus, yazarın müzikal metinlerle kurduğu ilişkidir. İnsani bir özellik olan dalgınken, iş

¹⁹ Kutlu, a.g.e. s. 36.

²⁰ Ruhi İnan, “Bu Böyledir” Üzerinden “Kapalı Çarşısı” Okumak Ya Da Sen Bana “Kapalı Çarşı” Ben Sana “Bu Böyledir”, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 8 (13), 2013. s. 1084.

²¹ Kutlu, a.g.e. s. 53-54.

görürken, yolculuk yaparken vs. durumlarda insanın aklına gelen bir nağmeyi mırıldanma arzusunu Kutlu hikâyede yansıtır. Yazar, müzikal metinlerle ilişki kurarken; açık ve gizli alıntı, gönderme ve montaj tekniklerini kullanır.

"Bir de 'telgraflın telleri' var..... lamaluu." 22

Mısrası, *"Telgraflın telleri arşınlamalı Yar üstüne yar seveni kurşunlamalı."* türküsünden alıntılanmıştır.

"Kabuklu yemiş ve Zeki Müren. Yazlar hep böyle." 23

Yazları hep Zeki Müren şarkıları dinlediğini belirtmek için şarkıcının ismine gönderme yapılır. İlerleyen sayfalarda yazar, bir Zeki Müren şarkısından gizli alıntı yapar.

"Bir yanda hafızın sesi, öte yanda:

Seni sevdim, pek çok sevdiğim

Güzelsin, şirinsin..." 24

Kutlu kitabın kapağında hat örneğinden de yararlanmıştı. Hiç sözcüğünün üç defa arka arkaya tekrarlanması da kitabın içeriğini yansıtmaktadır.

"Bu Böyledir" metinlerarasılığın yoğun bir şekilde kurgulandığı bir hikâye kitabıdır. Bir bütün olarak bakıldığında hikâyede edebi, dini, müzikal metinler ve hat sanatı ile kurulan ilişkiler sıkça kullanılmaktadır. Bu tür çalışmaların bir sanatkar tarafından yapılması kuşkusuz daha da önemlidir. Bunun sebebi, estetik bütünlüğü oluşturan unsurlara dair görüşlerinin ipuçlarıdır.

1.2. Bu Böyledir'de Bilinç Akışı ve İç Monolog

Şuuraltı insanın denetlenemeyen alanıdır. Şuuraltında bir nehir gibi akış halinde olan olaylar, fikirler, toplumsal kurallar, iradenin sansüründen sonra şuur alanına çıkarlar. Zihin şuur alanına çıkan şeyleri mantık ve aklının denetiminden geçirir ama hepsini davranışa dönüştürmez, yine ondan bazı seçmeler yapar, o anki durumuna göre en uygununu davranışa dönüştürür. Bu duruma şuur akışı denir.²⁵ Bilinç akışı tekniği ile yazar, parça parça düşünceleri okurun bütünleştirmesini sağlamaya çalışır. Bilinçaltı tekniğinde amaç kuramsal olarak kapsayıcılıktır. Birbiriyle ilgisiz çağrışımlar, onu kavrayan ve denetleyen tutkulu ama rasyonel bir düşünceden bir diğerine atlayan ani değişimlere müsait bir şekilde yapılandırılan eserler bu bağlamda değerlendirilebilir. Bu açıdan bakınca Kutlu'nun, çoğu zaman yarım bırakılmış cümleleri, çağrışımlarla okur

²² Kutlu, a.g.e. s. 8.

²³ Kutlu, a.g.e. s. 9.

²⁴ Kutlu, a.g.e. s. 12.

²⁵ Himmet Uç, *Roman Eleştirisi Terimleri*, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2006, s.441.

zihninde bir bütün haline gelir. Rastgele dizilmiş gibi görünen ifadeler okurun gayretiyle anlamsal bir düzene girer.²⁶

İç monolog, kahramanın iç dünyasının değişik yönlerini araştırma imkânı sağlayan bir unsurdur. Günlük hayatta bir insanın sadece diyaloglarını duyarız. Onlar kendilerini bir şekilde tanıtırlar ama hiç kimsenin iç dünyasını, kendi ile konuşmasından bilemeyiz. İç diyalogların kaynağı insan ruhunun sonsuz derinliğidir.²⁷ Bu süreç ancak sezgi yolu ile elde edilebilir. Çağımız estetikçilerinden Croce (Kroç) estetiği sezgi ile temellendirir. Sezgi, kavramsal bilgiden önce gelen, onun temelini oluşturan, bize bireysel olanı veren en yalın bir bilme biçimidir²⁸. Dolayısıyla iç monolog okuyucuyu, kahramanın iç dünyasıyla karşı karşıya getiren bir yöntemdir. Yöntemin uygulandığı bölümlerde yazarın, daha doğrusu anlatıcının varlığı ortadan kalkar; muhtemel açıklamalar, okuyucuya bırakılır.²⁹ Bu tanımlar ve açıklamalar ışığında “Bu Böyledir” adlı hikâye kitabında kullanılan bu tekniğe ait örnekleri şöyle sıralayabiliriz.

“Şu sırttan tavşanı kurşunlayıp yeni bir sayfa açayım.”

“Benim kronolojimi biliyor musun sen?”³⁰

İç monolog ve bilinç akımı teknikleri Kutlu’nun hikâyelerinde kahramanın kendi kendisini tanıtmasına imkân sağlaması bakımından önem arz eder. Kutlu’nun bu konuda kullandığı bir başka yol ise şahsın, hikâyenin diğer kahramanlarınca okuyucuya tanıtılmasıdır. Örneğin, hikâyenin başkahramanı olan Süleyman hakkındaki ilk bilgiler, onun eşi tarafından verilir.

“Süleyman tuğla ocaklarında çalışıyordu. Yüzü gözü güneşten kavrulmuştu. Zayıftı. Kafası üç numara kazınmıştı. Sipsivri bir oğlandı.”³¹

Eserde bulunan sekiz hikâyenin tamamı orta yaşlarda düz bir tip olan Süleyman’ın çevresinde gelişiyor. Süleyman hafızlığa devam ediyor, annesi ve kardeşlerine bakmak için tuğla fabrikasında çalışıyor. İki yıldır kaldığı felsefe dersinden geçiyor. Evleniyor. Bütün bunlar bu teknikle Süleyman’ın ağzından veriliyor³².

²⁶ Elmas, a.g.m. s. 7.

²⁷ Uç, a.g.e. s. 235.

²⁸ Tunalı, a.g.e. s. 17.

²⁹ Elmas, a.g.m. s. 8.

³⁰ Kutlu, a.g.e. s. 7.

³¹ Kutlu, a.g.e. s. 23.

³² Adem Arslan, “Mustafa Kutlu’nun “Bu Böyledir” Ve Yıldız Ramazanoğlu’nun “Mehtap” Adlı Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme”, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (3), 2014, s. 127.

*"Felsefeden geçip diplomaya kavuştum. Diplomayı alınca bankaya girdim. Bankaya girince maaşa geçtim. Maaşa geçince, Zinnure'nin anası sevindi durdu. Bana bir çift yün çorap ördü."*³³

Kutlu, Süleyman'ın değişik alanlara ait bilgiler içeren, mantıklı bir dizilişi olmayan, aynı paralelde kültürel birikimi olan okurlar tarafından algılanabilen ve çözülebilen düşüncelerini bilinç akışı tekniği ile sunar.³⁴

*"Bir gün
Çakımı kapatıp oturduğum yerden kalkınca
Günlerdir yontup durduğum söğüt dalını fırlatıp atınca
Peşi sıra giden sandalyeye köpüren bir taşkınlıkla saldırınca..."*³⁵

Süleyman'ın komşusu olan Zinnure, Rauf Bey'in konağına temizliğe gider. Konağın deniz mektebinde okuyan oğluna yanıktır ama sonrasında dengi olan Süleyman ile evlenirler. Kutlu, bu hikâyede Zinnure'yi iç monologlarıyla okuyucuya tanıtır. "Red Cephesi" adlı bölüm, Hafız Yaşar üzerine kuruludur. İlk sayfalarında "O" anlatıcı ile başlayan bu hikâyede ilerleyen sayfalarda Hafız Yaşar'ın anlatımı görülür. Dolayısıyla Hafız Yaşar, bu bölümde daha yakından tanıtılır. Hafız Yaşar, hem yorgancıdır hem de camide müezzindir. İşi dolayısıyla kamburlaşmış, bu yüzden de adı Kambur Hafız'a çıkmıştır. Kasabada olup biten değişime karşı direnen tek kişilik bir "Red Cephesi"dir.

Şinasi, Süleyman'ı felsefe dersinden bırakan öğretmenidir. Şinasi, öğretmen olmasına ve Süleyman'dan daha iyi felsefe bilmesine, metaforik manasıyla lunaparkın, dünyanın işleyişini bilmesine rağmen Süleyman gibi düzenli bir hayata sahip olamamıştır. Karısı tarafından terk edilmiş olan, otel odalarında kalan, sürekli alkol alan bir tiptir. Şinasi kendisini tanıtırken de iç monolog tekniği kullanılmıştır.

Bilinç akışı ve iç monolog tekniğinde sanatçı anlatı kişileri üzerinden değişik düşünce ayrıntıları sunma imkânına sahiptir.³⁶ Böylece okuyucunun ilgisini çekmekte, dikkat dağınıklığını önlemekte, gerçeğe yaklaşmakta ve okuyucunun esere bağlı kalmasını sağlamaktadır. Bu teknik "Bu Böyledir"de hikâyenin tamamına nüfuz etmiştir.

1.3 Bu Böyledir'de Kullanılan Diğer Teknikler

Mustafa Kutlu yukarıda bahsettiğimiz tekniklerin dışında da birçok tekniği eserinde kullanmıştır. Bunların başında geriye dönüş, ileri atılış, özetleme ve leitmotiv teknikleri gelir.

³³ Kutlu, a.g.e. s. 32.

³⁴ Elmas, a.g.m. s. 10.

³⁵ Kutlu, a.g.e. s. 8.

³⁶ Elmas, a.g.m. s. 17.

Geriye gitme, yazarın asıl olayın hareketliliğini keserek bir olay ya da durumu, şimdi de cereyan ediyormuş gibi yeniden anlatmasıdır. Kahraman geçmişte yaşadığı bir olaya giderek onu yaşadığı döneme taşır. Metni yeniden yapılandırır.³⁷ Kutlu da zaman zaman eserinde iç monolog tekniği ile kahramanlarını konuştururken bu tekniği kullanmıştır.

“Zinnure, yüzünü Rauf Beylerin kanatlı kapısından yana çevirmişti. Çift atlı faytonun gelip geçmesini beklerdi hep. Oralarda uğraşır dururken, kâh kavakları budayıp kâh maydanoz maşaralarını sularken hissederdim bunu. Kara-kuru bir oğlandım, dul karının oğlu, işsiz güçsüz.”³⁸

Hikâyede geri dönüşleri olduğu gibi yer yer ileri gidişleri de görülmektedir. İleri gidiş, gelecekte anlar, durumlar ve olaylar vermektir.³⁹

“O allı-pullu ışıkların altında şimdi Zinnure nasıl? Nereye bakıyor, ne düşünüyor? Bir düdüklü tencere, bir yatak odası takımı, bir otomatik elektrik ütüsü, bir fırın bir avize”
“Dolaşır duracağız lunaparkın içinde”⁴⁰
“Atatürk Parkı'nın açılışı yapılacaktı...”
“Parkın içine bir de lunapark kurulacaktı”
“Her pamuk yorganın da kendine göre bir ömrü var. Bir gün yaşımız elverince, gözümüzde fer, dizimizde derman kalmayınca, bizi de yavaşça kara toprağa koyacaklar.”⁴¹

Kutlu, bunların yanında az da olsa leitmotiv (Anlamalı Tekrar) tekniğine de “*Bu böyledir.*” ve “*Benim kronolojimi biliyor musun?*” cümleleriyle yer verir. Ayrıca Süleyman'ın felsefeden kaldığını hikâyenin birçok yerinde ifade etmesi de bu teknik kapsamında değerlendirilebilir. Bu leitmotiv tekniği bir manayı vurgulamak veya bir olumsuzluğu hatırlatmak için yapılır.⁴² Ana fikrinin belirlenmesinde okuyucuya yardımcı olur. Hikâyeci, bu tekniği kullanarak bir olayı veya vermek istediği bir mesajı okuyucunun belleğine kazımak ister. Mustafa Kutlu da sık sık bu anlamalı tekrarları yaparak okuyucuya hem mesajını vermek hem de vermek istediği mesaja dikkat çekmek istemektedir.

1.4 Bu Böyledir'de Dil ve Üslup

Edebiyatta ve diğer sanat eserlerinde dışsal nitelikler de estetik bir beğeni oluşturur. Örneğin şiirde kullanılan kafiye, ölçü, redif gibi terimler eserin dışı ile ilgilidir. Dolayısı ile eserde güzellik dışsal özelliklere de

³⁷ Uç, a.g.e. s. 149.

³⁸ Kutlu, a.g.e. s. 34.

³⁹ Uç, a.g.e. s. 363.

⁴⁰ Kutlu, a.g.e. s. 35.

⁴¹ Kutlu, a.g.e. s. 41.

⁴² Uç, a.g.e. s. 208.

bağlıdır. Necip Fazıl Kısakürek: "Şekil ve kalıp mananın iskeletidir." derken şiirin dış görünüşüne dikkat çeker.⁴³

Hikâyesini Şark sanatının peşinde olduğu iki esas olan "Hikmet" ve "ahenk" üzerine inşa eden Kutlu, eserlerinde "tasavvufî dil üzerinde çalışmakta olduğunu belirtir⁴⁴. Bu dil, doğal olarak mecazlarla ve sembollerle doludur. Kelime manalara giydirilen kalıplardır. Mana, latiftir, nuranidir, incedir.⁴⁵ Kutlu'nun bu yönü, Bu Böyledir'de sembolik, bol çağrışımlı ve mecaz yönüyle dikkat çeker ve yazarın az sözle çok şeyler anlatmak istediği görülebilir. Kendisi bu konuda şunları söyler: "Sözü mümkün olduğu kadar yoğunlaştırmak, aza indirmek taraftarıyım." Eserleri, şiir tadında, lirik bir hava içerisindedir. Bu durum onun şairliğinden kaynaklanır.

Onun hikâyeleri tüm bu yönlerine rağmen karmaşık ve kapalı değil tam aksine sade, samimi ve açıktır. O, eserlerini günümüz insanının rahat bir şekilde anlaması için onlara güncel bir dille seslenen hikâyeler yazar. Halk tarafından konuşulan ve anlaşılabilir dili kullanır. Az da olsa yöresel ifadelerle *ayran ezmek* (s. 25), *sökün etmek* (s. 56) gibi yer verir. Ayrıca halk arasında sıkça kullanılan argoya kaçan ifadeleri kullanmaktan da çekinmediği görülür: *lan* (s. 13), *ulan* (s. 53, 67), *teres* (s. 47), *karı akı* (s. 50), *karı milleti* (s. 48), *kart karı* (s. 50), *basmış kalayı* (s. 68).⁴⁶ Kutlu'nun Bu Böyledir adlı hikâyesinde ayrıca türkölere, şiirlere ve Kuran-ı Kerim'deki ayetlerden aynen alınmış veya esinlenmiş cümlelere yer verildiği görülür. Kahramanlarını da kendi şivelerine göre konuşturmuştur. Onlar, kendi yaşadıkları yerden kendilerine has kelimelerle konuşabilirler.⁴⁷

Bir dil yapısı olarak bakıldığında, "bu böyledir" sözünün ara ara kullanımının bir ritim yarattığı gözden kaçmamakla birlikte "bu böyledir" söz öbeği anlam yaratma öğelerinden biri olarak kullanıldığı görülmektedir. Yazar, "bu böyledir" diyerek anlattığı şeyin açık, ortada ve anlaşılabilir olduğu uyarısını yapar. Tıpkı Kur'an-ı Kerim'de sıkça geçen ve "bu böyledir" anlamına gelen "ve lehû" ya da "kezalik" sözcükleri gibi.⁴⁸

Bizim gelenekte yerleşmiş deyimler, atalar sözü ve anlayışımıza göre bu gibi öğeler ulusal varlıklardır. İnandırıcı ve kutsal bir nitelik taşırlar. Ulusun ortak düşünce, kanış ve tutumunu içerir⁴⁹. Dolayısıyla Kutlu halk ile

⁴³ Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul 2009, s. 481.

⁴⁴ İnan, a.g.m. s. 1081.

⁴⁵ Mehmet Akar, *Mesel Denizi*, Nil Yayınları, İstanbul 2004. S. 11.

⁴⁶ Kutlu, a.g.e.

⁴⁷ Arslan, a.g.m. s. 129.

⁴⁸ Keskin, a.g.m. s. 90.

⁴⁹ Betül Bolat, *Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerindeki Halk Edebiyatı ve Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, 2007. s. 33.

içe içe olduğu için hikâyede atasözlerinden ve deyimlerden de sıkça yararlanmıştır.

“Elden gelen övün olmaz, o da vaktinde bulunmaz.”⁵⁰

“Evin reisi olmuştum ve mevsimlik işlerin kökü kesilmişti.”⁵¹

“Para ile Kuran-ı Kerim okunmaz. Bunu kulağına küpe et.”⁵²

Hatmeye de gidemedik... Mübarek Cuma akşamı... Nasıl da içim geçmiş...⁵³

“Buyur beraber gidelim, ezanın eli kulağında.”⁵⁴

“Yorgancı Yaşar buna terbiye vermiş... Allah razı olsun temiz adam yorgancı... Biraz burnunun dikine gidiyor ya...⁵⁵

“Damatlarda da iş yok... Yalnızım yalnız... Oğlanda küçük... Şu Süleyman’ı gözüm tutuyor ama”⁵⁶

Anlatıcı; gören, duyan, konuşan, tanıtan ve hikâyeyi anlatan kişidir. Yazar, hikâyenin birçok yerinde kahramanların kendi başından geçmeleri kendilerinin anlatmasını uygun görür. Bu yüzden eserin altı bölümünde beş farklı kahraman “Ben” anlatıcı tarzıyla kendi başlarından geçmeleri seslendirirler. Diğer iki bölümde ise hâkim bakış açısına sahip yazarla yani “O” anlatıcıyla karşılaşılır. Bu Böyledir ve Süleyman’ın Seçimi adlı hikâyelerde Süleyman, Bahtımın Yıldızı’nda Zinnure, Red Cephesi’nde Hafız Yaşar, Manifatura’da Rafet Dayı, Kahkaha Çiçeği’nde Şinasi diğer bölümlerde ise yazar anlatıcı konumdadır. Kutlu, kahramanlarını konuşturduğu bölümlerde “Ben” anlatıcı, diğer bölümlerde ise “O” anlatıcıyı eserine hâkim kılar. Yazar, sadece kahramanın bilmesi gerektiği kadar bilir, onun kelime haznesi kadar konuşabilir, kültürü kadar kültürlüdür. Bu yönüyle h eserde ben anlatıcının ağırlıkta olması okuyucu, eser ilişkisi, gerçek hayatla uyum açısından önem arz eder ve okuyucu ile kahraman arasında oluşacak yakınlığı pekiştirir.

2. Bu Böyledir’de Estetik Obje/ Sanat Eseri

Arvasi’ye göre, obje bünyesinde taşıdığı bilgilerden dolayı; objektif bilgi, duyuları en çok doyuran bilgi olarak gözüktüğünden akıl için aranan ve özlenen bilgi tipidir. Ona göre objektifte esas olan insanın ona verdiği mana değil, objenin bünyesinde saklı olan manadır. Objenin kendi bünyesinde taşıdığı bilgiden haberi yoktur. Nesnel birer mesaj gibidir. İnsan bu mesajı manalandırırken kendi düşüncelerine göre yorumlayacaktır. Kısacası objeden bilgi edinmek demek, insanın eşyada mevcut olanı, insan

⁵⁰ Kutlu, a.g.e. s. 47.

⁵¹ Kutlu, a.g.e. s. 12

⁵² Kutlu, a.g.e. s. 41.

⁵³ Kutlu, a.g.e. s. 48.

⁵⁴ Kutlu, a.g.e. s. 52.

⁵⁵ Kutlu, a.g.e. s. 53.

⁵⁶ Kutlu, a.g.e. s. 53.

diline çevirmek demektir. Ona göre insan, objeden edindiği bilgi ile kademe kademe sübjektifleşecektir. O objeyi mutlak hakikati gizleyen birer perde olarak tanımlamaktadır.⁵⁷

"Bu Böyledir" bir lunaparkta başlar ve lunaparkta biter. Lunapark dünya yaşamının benzeridir. Lunaparkın çevresi duvarlarla çevrilidir ve bir giriş kapısı, bir de çıkış kapısı vardır. Tasavvuf düşüncesinde de dünya, "iki kapılı bir han"dır; bir kapısından girilir (yaşam), diğer kapısından çıkılır (ölüm). Nasıl ki, dünyaya gönderilen insan gönderiliş amacını unutup, zevke, sefaya dalıyorsa işte lunapark da böyle bir yerdir; insanlar geçen zamanı düşünmeksizin eğlenir, sıkıntılarını unuturlar⁵⁸.

Lunaparkın yanıp sönen ışıkları, debdebesi, insanı havalara uçuran salıncakları Süleyman'ı çağırır hep. Ancak Süleyman bu eğlencenin ortağı olamaz.

*"Lunapark'ın neonları, florasanları geceyi gecelikten çıkarıyor.
Işığın beyazına mor, mor kızılı, yer yer çilek kırmızısı karışıyor.
Boşluğa doğru sandalyeler uçuyor. Yeşil- beyaz sandalyeler.
Nerdeyse uçan sandalyeler."*⁵⁹

Diye başlayan lunapark objesi hikâyenin tamamına hâkimdir ve lunaparktan çıkışın bulunamaması ile biter.

Süleyman ve ailesi de lunaparka eğlenmek için gelmişlerdir. Süleyman, nişan aldığı tavşanı vurabilirse, kötü giden talihini de değiştirebilecektir. Bu, Süleyman'ın vasat yaşantısına ve kaderine karşı da bir zafer olacaktır. Ancak Süleyman, tavşanı vuramaz. Oysa yanındaki adam her attığını sürekli vurur. Bu adam yanında süslü bir kadın olan iri yarı ve altın dişli bir adamdır. Süleyman, tavşanı vuramadığı için hayıflanır, bir kez de ben vursam, diye düşünür. Ama vuramaz. Anlatıya göre, kaderi böyledir. Yani yazarın da vurguladığı gibi "bu böyledir". Tavşan lunaparktan sonra karşımıza çıkan bir diğer objedir.

*"Şu sırtkan tavşanı kurşunlayıp yeni bir sayfa açayım."⁶⁰
"Şu tavşanı kurşunlamalı."⁶¹
"Tavşan sırtıyor bir görünüp bir kayboluyor. Bir kez olsun
vurmalı"⁶²
"Lakin önce şu tavşanı temizleyelim."⁶³*

⁵⁷ Seyyid Ahmet Arvasi, *Diyalektiğimiz ve Estetiğimiz*, Bilge Oğuz Yayınları, İstanbul 2009, s. 65.

⁵⁸ Keskin, a.g.m. s. 90.

⁵⁹ Kutlu, a.g.e. s. 7.

⁶⁰ Kutlu, a.g.e. s. 7.

⁶¹ Kutlu, a.g.e. s. 8.

⁶² Kutlu, a.g.e. s. 9.

⁶³ Kutlu, a.g.e. s. 10.

“Bir kez de ben vursam. Devirsem şu tavşanı”⁶⁴

“Ne bakıyorsun lan

İşte atıp atıp vuramıyorum.”⁶⁵

“Önemli olan şu tavşanı devirmek”⁶⁶

“Bir kere de ben vursam

Devirsem şu tavşanı”⁶⁷

İçinde yaşadığı yoksul ve renksiz dünya, lunaparkın ışıltılı ve müzikli eğlencesiyle taban tabana zıttır. Süleyman’ın felsefe dersinden kalmış olması onun bu çelişkinin yarattığı eşikte beklemek zorunda kalacağına habercisi olarak kurgulanmıştır. Süleyman bir ara, bir duvara oturur. Bir yanında minarede ezan okuyan hafız kalır, bir yanında lunapark çadırlarının birinden yükselen bir şarkı vardır. Süleyman aradadır. Süleyman küçüklüğünde kambur hafızdan hafızlık dersi alır. Bankaya memur olunca bu dersler yarım kalır. Bu Böyledir’de lunapark, yapay bir dünya gibidir. Yazar, her defasında bu sözcüğü okurun gözünün içine sokmaya çalışır. Zira lunapark, aslında parlayan ama kendinden başka her şeyi karartan bir yerdir⁶⁸.

“... Okudukça o senin gören gözün, duyan kulağın olur... Dağa taşta bakarsın, şu gördüğün çiçeklere, sokaktan geçen adamlara, her şeye, her şeye. Bu çiçek neler söylüyor, bu adam nereye gidiyor, bu taşta buraya niçin koymuşlar, hep anlarsın. Gece ile gündüz, uyku ile uyanıklık, hayatla ölüm birleşir. Dünyada niçin varsın, anlarsın. Okudukça açılırsın”⁶⁹

Süleyman Kur’an-ı Kerim’den uzaklaşmak zorunda kalır. Oysa hafızın dünyası, bölüm başlıklarının birinin de adını taşıyan “Red Cephesi”dir. Hafız, değişen ve yozlaşan dünyanın karşısında dimdik ayakta duran ve Süleyman’a asıl huzurun kapısını açacak adamdır. Oysa Süleyman geçinebilmek ve sevdiği kızı alabilmek için memuriyete girmiş ve hafızı terk etmek zorunda kalmıştır. İnanç dünyasındaki bu eksilme ve üstüne Süleyman’ın felsefeden bir türlü geçmeyi becerememesi, yani yeryüzündeki sisteme de ayak uyduramaması ile Süleyman’ın işte tam da yazarın okuyucusuna işaret etmek istediği çelişkisi doğar. Süleyman, iki taraftan birine geçemeyen bir adamdır. Minare, kravat, lunapark, Felsefe gibi objeler de sıkça kullanılan ve bu çelişkinin öğeleridir.

“O gün kravat takmıştım. Kimden almıştım bu kravatı. Bilmem anam bulmuş bir yerlerde. Bizim evlerde yoktur böyle şeyler. Simdi sırası

⁶⁴ Kutlu, a.g.e. s. 12.

⁶⁵ Kutlu, a.g.e. s. 13.

⁶⁶ Kutlu, a.g.e. s. 14.

⁶⁷ Kutlu, a.g.e. s. 17.

⁶⁸ İnan, a.g.m. s. 1084.

⁶⁹ Kutlu, a.g.e. s. 42.

mi? Hay Allah... Kimindi peki? Lacivert üstüne kırmızı çizgili buruş buruş bir eski kravat. Kimindi o?

-Zinnure

-Efendim

-Benim bir kravatım vardı hatırlıyor musun?

-Hangi kravat?

-İşe girdiğimde takmıştım.

*-Aman ne bileyim ben. O kadar zaman geçti."*⁷⁰

*"Hafız Yaşar kravatı görünce gülümsemişti. Anladım, bir süre oynadım, başımı öne eğip kızardım, sonra çekip çıkardım mereti. Bu kravatla bağlanmışım bir yere Nereye bağlandığımı ne bilecektim? Ne bilecektim nasıl bir seçim yaptığımı. Kravatı çıkarınca yorgancı dükkânının serinliği, köşedeki çiçeklerin rayihası sarmıştı her yanımlı."*⁷¹

*"Bak yine felsefe geçti. Anlaşılmayacak bir şey değil. Biraz önce Şinasi geçti. Sorbon'da okumuş derlerdi. Uzun zaman bunun Şinasi Bey'e ne gibi bir güç kazandırdığını düşünmüşümdür. Buralarda ne işi var? Beni felsefeden iki yıl üst üste bırakmakla ne kazandı? Felsefe ona ne kazandırdı."*⁷²

*"Felsefeden geçip diplomaya kavuştum. Diplomayı alınca bankaya girdim. Bankaya girince maaşa geçtim. Maaşa geçince Zinnure'nin anası sevindi durdu. Bana bir çift yün çorap ördü."*⁷³

*"Minareye çıkıldığı zaman görüldü ki; çok katlı binaların, bankaların ve mağazaların, tikiş tikiş arabaların arasında Hafız Yaşar'ın yorgancı dükkânı büzülüp kalıvermiş. Ama öyle bir yerde kalmış ki o mahut ve meşhur yolu tı kayıvermiş."*⁷⁴

Hikâyede hafızın dükkânı lunaparkın hemen yanındadır, dükkânın bitişiğinde de cami vardır. Caminin avlusundaki çınarların gölgeleri lunaparkın çadırlarının üstüne düşmektedir. Hafız, lunapark dünya benzetmesinde lunaparkı gölgeleyen çınarlar gibi dünyayı saran, dünyanın üzerinde ve ötesinde olan öte dünyanın temsilcisi gibidir. Ve Süleyman, camide değil, lunaparktır. Buraya ailesinin ısrarıyla gelmiştir, yani kendi isteği değildir bu ama tavşanı, yani talihini de vurmak istemektedir. Süleyman'ın duygusal dünyasında yaşadığı bu ikilem, hikâyenin son bölümüne Süleyman ve ailesinin lunapark çıkışını bulamamaları biçiminde yansır. Süleyman, bu arada, saatinin sürekli on biri gösterdiğini fark eder. Zaman durmuştur. Oradan buraya akan, çadırlardaki gösterilere koşturan insanlar arasından kurtularak çıkış kapısını bulmaya çalışırlar. Oysa artık onlar için çıkış yoktur.⁷⁵

⁷⁰ Kutlu, a.g.e. s. 33.

⁷¹ Kutlu, a.g.e. s. 33.

⁷² Kutlu, a.g.e. s. 31.

⁷³ Kutlu, a.g.e. s. 32.

⁷⁴ Kutlu, a.g.e. s. 46.

⁷⁵ Keskin, a.g.m. s. 90.

3. Bu Böyledir'de Estetik Değer/ Sanat Eserinin Güzelliği

Estetik süje ve estetik objenin yanında, estetik değer de estetik bütünlüğün zorunlu bir elemanıdır. İnsan, estetik objeyle, yani sanat eseriyle bir ilgi içine girdiği zaman, ona bir değer yükler. Bu değeri, güzel, iyi, doğru veya yararlı kelimelerinden biriyle ifade eder. Burada öncelikli olarak güzel değeri ortaya çıkabilir. İnsan estetik beğeni duyduğu bir sanat eserine önce güzellik açısından bakar.

Estetik değerın diğer disiplinlerini de göz önünde bulundurursak insan çevresindeki nesnelere ilgi kurar ve bu ilgi sonucunda nesnelere değerler oluşturur. İnsan eğer nesneden hareketle bilgi oluşturuyorsa ona doğru değerini yükler. İnsanın yaşaması için gerekli temel ihtiyaçlarını karşılıyorsa nesne yararlıdır. İnsanın temel gereksinimi dışında özgür iradesi ile yaptıkları nesnede veya davranışta iyidir. Bunların dışında nesne, davranış veya olay beğeni, hoşlanma, zevk oluşturuyorsa nesne ya da olay güzeldir. Kısacası süje ve obje arasında bilgi aktarımı varsa bu hakiki olandır. Ekonomik ya da temel bir gereksinimi karşılıyorsa yararlı olandır. Ahlaki bir davranışta olumlu ise iyidir. Nitelik bakımından zevk ve heyecan veriyorsa değer güzeldir.⁷⁶ Ahlak disiplninde “iyi”, mantıkta “doğru” kavramı ne ise, estetikte de “güzel” kavramı odur. Kelime itibariyle “duyumlama” demek olan bu kavram, duyularımıza hoş gelen nesnelere için kullanılmıştır⁷⁷.

Bu Böyledir'de iyi ve kötü ya da doğru insan ayrımıyla net olarak karşılaşılmaz. Kötü olabileceği düşünülen insanlar bile yaptıkları hatalarını kendilerine itiraf edip pişmanlık içinde doğru olana ulaşmaya çalışırlar.

“Geçende birini parkta görmüştüm... Eski öğrencilerimden birini... 562 Süleyman Koç... Zavallıyı felsefeden takmıştım... Farkında olsan mümkün değil... Tuğla ocaklarında yetiştiğini, dul bir kadının oğlu olduğunu biliyordum oysa... Ama sarhoşluğuma geldi demek... Bu benim sarhoşluğum... Felsefeci Şinasi... Sarhoş herif... Bunak...”⁷⁸

Şinasi, Süleyman'ı felsefe dersinden bırakan öğretmenidir. Şinasi, öğretmen olmasına ve Süleyman'dan daha iyi felsefe bilmesine, lunaparkın yani dünyanın işleyişini bilmesine rağmen Süleyman gibi düzenli bir hayata sahip olamamıştır. Karısı tarafından terk edilmiş olan, otel odalarında kalan, sürekli alkol alan bir tiptir. Böyle bir tipin pişmanlık itirafı onu kötü bir karakter olmaktan çıkarıp sadece kendisine acıma duygusu kazandırmaktadır. Yine eşi Nahide'yi eleştirirken onun kendisini anlayamadığı söyler. Bu durumlar Şinasi'yi kötü bir kahraman olmaktan

⁷⁶ Tunalı, a.g.e. s. 130.

⁷⁷ İsmail Yakıt, “Mevlana'da Aşk Estetiği”, *Mevlana Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 2007, s. 35.

⁷⁸ Kutlu, a.g.e. s. 60.

çıkartırken iyi olduğu anlamına da gelmez. Şinasi'nin pişmanlık duyduğu şeyler doğru olana yani iyi olana götürür ki bu da güzelin temelini oluşturur. Güzelin iyiden farklı bir değer olduğunu söylemek mümkündür. Ancak, insan ruhunun bütünlüğünü düşündüğümüzde, her iki değer de ruhsal olgunluğumuza katkıda bulunduğunu, insanı insan yapan değerlerden olduğunu ve ruhumuzda beraber bulunduğunu kabul etmemiz gerekir.

“ Düşüncelerimin henüz yazıya dökülmemiş olsa da eserlerimin-eserlerimden önce Nahide'ye bahsetmeye çalıştım, nafile- kıymetini takdir edemedi. Yarım kilo et, iki yüz elli gram beyaz peynir peşinde koşmaktan; ev sahibi ile dalaşmaktan kaçmışım güya... Çocukları bile sevmiyordum... Pöh.. Onlara balkonda bir sebze bahçesi kurmaya kalkıştım... Düşünün, sevin, oyalansınlar ve bu uğraşı tabii unsurlar üzerinden sürdürsünler istedim... Sonra bahçeye bir de küçük fino bağlayacaktık... Balkondaki bahçe üzerine bu kadar ayrıntılı projeleri olan ben, çocukları sevmiyordum... ”⁷⁹

Süleyman, hikâyenin bütününde merkezi oluşturur. Süleyman, almış olduğu hafızlık eğitimine uygun bir şekilde davranmaz. Cami ve lunapark dolayısıyla dünya ve ahret arasında kalan gençlerin tereddüdünü, iç çatışmasını yaşar. Kazancı faiz olan bir bankada çalışır. Bu durumda Şinasi'den bir farkı yoktur. Zor şartlarda iyi yetişmiştir. Dürüst, çalışkan, güvenilir bir insandır. Ancak tercihleri dünya üzerinedir. Hafız Yaşar'ın göstermiş olduğu hakikatten uzaklaşmıştır. Mağlup olduğunu bilir ve bu durumdan kurtulmak istemektedir. Güzergâhını kaybetmiştir, bu durumu ve pişmanlıkları birçok yerde karşımıza çıkmaktadır. Kutlu çelişkilerle bu dünyanın faniliğini vurgulamıştır. Mutlak hakikatten, mutlak gerçeklikten uzaklaşıldığını şahıslar üzerinden okuyucuya iletmektedir. Maddeyi istediğimiz kadar büyütüp yine hafsala almaz sınırlar içinde etüt edebilirsiniz, ama onu sonsuz kılamazsınız.⁸⁰

“Ah Süleyman ah Sen o duvarın üzerinden hiç inmeyecektin. Minareden yıldızları seyredecektin.”

“ O dükkânda, o kuş sesleri, yeşil yapraklar arasında kalmayı nasıl istemiştin. Yün kokusu, yorgan yumuşaklığı, pamuk tozu, iğne ve iplik. ”⁸¹

“ Kaç zamandır ne söylesem, elini şöyle bir sallayıp “amaaan sen de” deyiveriyor. Boş bakışlarında yüzünün kıvrımlarında okunuyor her şey. Öyle ki birlikte, herkesle birlikte

⁷⁹ Kutlu, a.g.e. s. 62.

⁸⁰ Arvasi, a.g.e. s. 30.

⁸¹ Kutlu, a.g.e. s. 34.

*yürüdüğümüz yolun nihayeti görünüyor nerdeyse. Umudu üzdü
Zinnure. Benden de kendin de...*⁸²

Olumlu bir tip olan Hafız Yaşar, şehirde kaybolmuş yorgancı, şehir geliştikçe cami ve minarenin tek sakini, yolu tıkayan adam, o bu hikâyede kötülüğe yani maddeye karşı direnen adamın sembolüdür. Şehre gelen tabiata ve yaratılışa aykırı olan şeylerin karşısındadır. Sesleri yiyen makine seslerine, yolun gelişine ve elektriğe sevinmeyen tek kişidir o. Zira yol hayatı bölmüştür, bahçesine gidememektedir. Her şeyin kar ve zarara indirgendiği bir dünyada direnerek elinden geleni yapar. Çizgisi bellidir. Bir yerde bozulma başladı mı bunun tek bir noktada kalmayacağını bilir. Kâinata her şeyin birbirine bağlı olduğunu, bir çiçeğin neler söylediğini, bu adamın nereye gittiğini, bu taşı buraya neden koyduklarını bilir. Bu irade Mutlak Varlık olan Allah'ındır. Yani âlemde kavga Hak ile batılın çatışmasından ibarettir ve Müslüman Hak'tan yana aklını kullanır, tercihini yapar. O Hakk'a vurgundur, Onun gelemsini ister. Nitekim Hak gelince batıl zayi olur⁸³. O maddenin faniliğini bilir.

*"Lambalar yandı. Şehrin sokakları, çarşıları, meydanları,
evleri aydınlandı. İnsanlar artık geç yatıp geç kalkmaya
başladılar."*

"Gece gecedir gündüz de gündüz"

*"Gece ibadet ve uyku gündüz çalışma."*⁸⁴

*"Her pamuk yorganın da kendine göre bir ömrü var. Bir gün,
yaşımız elverince, gözümüzde fer, dizimizde derman
kalmayınca, bizi de yavaşça kara toprağa koyacaklar."*

*"Sen bu dünyaya kazık kakacak değilsin, günün birinde senide
kefenleyip gömecekler."*⁸⁵

*"Her şey çoğalırken cemaat azalıyor"*⁸⁶

Tüm bunlar olup biterken insanoğlu yeni doğaya uyum sağlama derdine düşmüştür. Yolu tıkayanlar olsa da yolun her nimetinden faydalananlar da olur. Manifaturacı Rafet Efendi bunlardan biridir. Şehir geliştikçe yükünü tutmuş, yükünü tutarken azığını bırakmıştır. İki dünya işini bir araya koyamamıştır bir türlü. Hikâyenin mağlup karakterlerinden biri de odur. Minarenin, şehrin yüksek binalarının içinde kaybolmasına paralel olarak o da yavaş yavaş kaybolur. Tekbirle selam arasında kafasından bin bir düşüncenin aktığı namazlar kalır geriye. Sonra iş, hesaplar, kumaşlar, züccaciye...

⁸² Kutlu, a.g.e. s. 34.

⁸³ Arvasi, a.g.e. s. 14.

⁸⁴ Kutlu, a.g.e. s. 39.

⁸⁵ Kutlu, a.g.e. s. 41.

⁸⁶ Kutlu, a.g.e. s. 45.

*"Hele şu dükkânın haline bak. Mal koyacak yer kalmadı...
Bunca işin altından nasıl kalkırım ben... Rabbime şükür, iş
olsun sade..."⁸⁷*

*"Hatmeye de gidemedik... Mübarek cuma akşamı... Nasıl da
içim geçivermiş... Efendim farkına varmıştır. Tüh... Sorar
valla... Ne demeli... Çok yorulduk o gün... Onca mal,
arabadan indir, paketini, sandığını aç, çeşidine göre ayır,
fiyatını faturasını tut... Ohooo, raflara girinceye kadar...
Kimin omzundan geçiyor bunca yük... yok canım olmayacak
besbelli... İş iyice ağırlaştı..."⁸⁸*

*"Niyyet ettim Allah rızası için ikindi namazının sünnetine...
Allahuekber... Antep hesabına bie çizgi çekmeli... Gitmiyor
bunların malı canım... Millet tangolaştı... Kayseri'nin
kumaşını da satamadık... İyice rengini attı... Zekâta ayırmalı
bunları... Rabbenalekelhamd... Allahuekber... Çerik çürük
malı zekâta ayır, sonra da sevabını otur bekle... Tövbe
Yarabbi... Namazın ortasında düşündüğümüz şeye bak...
Olsun, her yıl bi tamam veriyorum ya... Fukaranın işine
yarıyor, tapon da olsa zekat zekattır..."⁸⁹*

*"Borç isteyecek ...Başka neye gelir ki...Ne demeli
...Yok...Para nerde...Düpedüz yalan söyleyeceğiz....Namazı
da fesat ettik...Yahu verelim, verelim de bizimki de can....Faizi
boşuna icad etmemişler....Şimdi bu heriften faiz alsak suçlu
biz mi olacağız....Tövbe, tövbe.....Paran var mı arkadaş,
derdin var..."⁹⁰*

Kadın kahramanlar cephesine bakıldığında gözü yükseklerde olan Zinnure; kitap okuyan, aydın kadın tipi Nahide ve terbiyeli ancak yeteri kadar güzel olmadığı için evlenememiş Sabahat görülür.

Kutlu'nun eserinin güzel olması, onun vermek istediği mesajdan gelmektedir. Müslüman, yaratıkları Yaratan'ın, ölümü ölümsüzlüğün, dünyayı ahretin, çirkini güzelin, yanlış doğrunun, esareti hürriyetin, kötülük iyiliğin, zulmü esaretin, sınırlıyı sonsuzun, kesreti tevhidin, anahtarı olarak idrak eder ve yolunu çizer.⁹¹ Bu zıtlıklardan doğru, iyi, güzel ve yüce olana ulaşma; olay, nesne ve kahramanlar aracılığı ile verilir.

Kutlu yeni ve özgün imgeler kullanarak eserine estetik bir güzellik kazandırmıştır. Bu imgeler somut veriler olsa da amaç soyut olanı göstermektir. Örneğin olayın başladığı ve bittiği yer lunapark, dünyayı; felsefe, yaşam biçimini; kravat, fırın, tavşan gibi öğeler dünyaya bağlılığı

⁸⁷ Kutlu, a.g.e. s. 47.

⁸⁸ Kutlu, a.g.e. s. 48.

⁸⁹ Kutlu, a.g.e. s. 54.

⁹⁰ Kutlu, a.g.e. s. 55.

⁹¹ Arvasi, a.g.e. s. 14.

ifade etmektedir. Kutlu bununla kalmamış düşüncelerini gerçek hayatta karşımıza çıkabilecek tipler ve olaylarla başarılı bir şekilde birleştirmiştir.

4. Bu Böyledir'de Estetik Tavır/ Estetik Yargı

İslam estetiğinde insan madde ile mana arasında bir geçit gibidir. İnsanın idraki bir yönüyle objektif âleme bir yönü ile mutlak âleme bağlıdır. Süje ise bu iki âlem arasındaki bağıdır. Gerçeğin dış yüzü ile uğraşmak istemeyen Müslüman, objenin geçiciliğine inanır. Cansız figürlerin düşünmeleri, ağlamaları, arzu etmeleri mümkün olamayacağından süjenin objede arayacağı baki olanın sadece Allah olduğudur. Bu sebepten sanatçının eşyayı taklit etmesi, eşyanın sadece yüzeyinde kalması, ondaki ilahi mesajı alamaması demektir. O halde objeyi dağıtmak yerine belli sayıda objeler üzerinde yoğunlaşmak en doğrusudur.⁹² Nesneye karşı bakışımız beğeni, haz, hoşlanma gibi duygularımızı ifade ediyorsa hem obje hem de süje arasında bir bağ kurulmaktadır. Bu bağ nesne karşısında takındığımız tavırla estetik yönden değerlendirme olanağı sağlar. Bu değerlendirme de estetik tavrımızı oluşturur.

Estetik beğeni, sanat eserleri veya güzel nesnelerin karşısında yaptığımız bir seçme, bir tercihtir. Bu seçim ve tercihin temelinde kişinin içinde doğup büyüdüğü kültür, aldığı eğitim ve dünyaya gelirken kalıtım yolu ile ailesinden getirdiği özelliklerin toplamından ibaret olan tipinden gelir⁹³. Kutlu da eserini oluştururken bu üç temel öğeden yararlanmışır.

Bu Böyledir bizim kültürümüzde karşımıza çıkabilecek gerçek hayatın bir parçasıdır. Olağanüstü üstü sayılabilecek, okuyucu şaşırtacak büyük olaylara yer verilmez. Hikâyede hayatta rastlanılan, yaşanılan durumlarla karşılaşılır. Ancak Kutlu, bunları sanatın sağladığı imkânlarla edebî bir eser haline getirir ve amacı doğrultusunda biçimlendirir. Böylece okuyucu gerçek hayattan veya kendi hayatından bir kesitle karşı karşıya gelir. Bu Böyledir'deki kahramanlar da hayatın içinde okuyucuyla beraber yaşayan, okuyucuya yabancı olmayan Anadolu'dan alınan karakterlerdir. Seçilen kahramanlar, çevrede her an görülebilen, genellikle ekonomik olarak orta halli ve fakir kimselerdir. Hikâyelerde genel olarak bu tür insanların hayatları konu edilmekle beraber hemen her kesime de yer verildiği görülür. Örneğin Bu Böyledir'de Süleyman, Hâfız Yaşar, Felsefe Hocası Şinasi, Manifaturacı Rafet Efendi ve Zinnure gibi karakterlere yer verilmiştir.

Kutlu, Bu Böyledir'i yazarken Kur'an-ı Kerim, mesnevi gibi İslami kaynaklardan beslenmeyi de ihmal etmez. Ancak Kutlu tasavvufi kaynaklı bu etkilenmeyi, okuyucusuna sanatsal bir şekil ve dille aktarmaktadır. Yani hikâye, modern olmakla beraber fikir ve biçim olarak geleneklere ve

⁹² Beşir Ayvaoğlu, *Aşk Estetiği*, Kapı Yayınları, İstanbul 2013, s. 84.

⁹³ Recep Duymaz, *Sezai Karakoç'un Estetiği*, Akademik Kitaplar, İstanbul 2014, s. 131.

inancımıza bağlıdır. Çeşitli gönderme ve imalarla sanatını güzel bir şekilde icra eden Kutlu'yu tam anlamıyla anlamak için belli bir eğitim seviyesinde de olmak şarttır.

Sanat eseri hakkında bir estetik tavır veya yargı gerçekleştirirken eserin yaşanılan döneme uygun olup olmadığına da bakılır⁹⁴. Mustafa Kutlu'nun hikâyesinde, içinde yaşadığı toplumun sosyal ve kültürel değişimlerinin neden olduğu yozlaşma ve modernleşme gibi güncel ve köklü sorunları vardır. Yani Mustafa Kutlu, güncel göstergeler kullanarak geleneğe ve kültüre ait toplumsal değerlerin zayıfladığına da dikkat çekmektedir.

Sonuç

Mustafa Kutlu, eserde yaşanan toplumsal, bireysel çarpıklıklara iyimser gözlerle insanlara ulaşmayı denemiştir. Olaylara, insanlara farklı cephelerden bakan Kutlu, kullandığı tekniklerle insan ruhunun gizemli yerlerine kadar iner. Eserde kahramanlara incitici, suçlayıcı veya alaycı davranmadan, bütün yaşananları içselleştirip, kalıcı, sarsıcı sonuçlara ulaşmayı denemiştir. Abartılardan, yapmacık ifadelerden kaçınarak günümüz dilini konuşur. Duygu ve düşüncelerini, samimi ve doğal ifadelerle metne aktarırken, gelip geçici çıkarımlardan uzak durur.

Bu Böyledir'de tasavvufi öğelere sıkça rastlanır. Hikâyeye başlamadan kitabın kapağında eski yazı ile üç defa yazılmış "Hiç" ibaresi tasavvuf kültürünü okuyucuya hatırlatır. Esere bu açıdan bakıldığında dünyanın ve içinde yaşayan insanların ve yaşanılan hayatın bir hiç olduğu görülür. Lunaparktan "*Çıkabiliriz, çıkacağız buradan*"⁹⁵ ifadesi gerçek manada bir ümidi içermekle beraber sembolik bir manada da ölümü ifade eder. Lunapark dünya hayatı ise çıkış da ölüm olmalıdır. Tam manasıyla mutasavvıf bir bakış açısıdır. Dünyanın kendisi olarak bir gerçekliği ve değeri olmadığı şeklinde özetlenebilir. Asıl olan dünya değil ahrettir, madde değil manadır.

Bütün bunlar göz önüne alındığında edebi eserde beğenin oluşması insanın kültürüne, eğitim durumuna, yaşına, cinsiyetine, inançlarına, yaşadığı yere ve döneme bağlıdır. Yani insanın yaşantısı ile eserin ortak bir yaşantıda buluşması gerekmektedir. Bir esere güzel diyebilmemiz, bizim doğuştan getirdiğimiz değerler ile yakından ilişkilidir. Bu bakımdan okura çok yakın duran, okurla olay kişilerini aracısız buluşturan, anlatı kişilerinin değişik karakter özellikleri üzerinden mesajını iletmek isteyen, okurun hikâye anlatım sürecinde çaba harcamasını bekleyen, az sözle çok şey

⁹⁴ A.g.e. s. 143.

⁹⁵ Kutlu a.g.e. s. 89.

anlatma amacıyla, şiirsel bir anlatım sunan Mustafa Kutlu⁹⁶bizi bu ortak yaşantıda buluşturmaktadır.

Edebiyat metinleri söz konusu olduğunda, estetik süjenin, bu metinleri okuyan, yorumlayan ve bilimsel olarak çözümleyen kişi olduğu açıktır. Kuşkusuz sanat eserlerini, dolayısıyla edebiyat metinlerini oluşturan, ortaya koyan sanatkâr da bir estetik süjedir. Bu sebeple sanatkârın kendisi de estetiğin ilgi alanına girer. Hatta bazı estetikçilere göre sanatkâr, estetik bütünlüğün en önemli elemanıdır. Görülüyor ki estetik beğenin oluşmasında ya da güzellik kavramının ortaya çıkmasında sanat eseri kadar sanatçının da etkin bir rolü vardır. Sanatçı toplumun veya insanın arayışına cevap verebilirse estetik bir hazdan söz edilebilir. İnsandaki bu arayış iyiye, yüceye, hakikate veya faydalı olanadır. Süje aradığı niteliğe ulaştığı zaman güzele de ulaşmış olur. Bu Böyledir de insanı bir arayışa veya bir uyanışa sürüklemekte okuyucunun kafasında çeşitli sorular bırakarak bitmektedir.

Kaynakça

- Arslan, A. (2014). Mustafa Kutlu'nun "Bu Böyledir" Ve Yıldız Ramazanoğlu'nun "Mehtap" Adlı Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (3), s. 123-132.
- Ayvaoglu, B. (2013). *Aşk Estetiği*. İstanbul: Kapı Yayınları,
- Bolat, B.(2007). *Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerindeki Halk Edebiyatı ve Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Keskin F. (2012). Mustafa Kutlu'da Gelenek ve Yenilik. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, Sayı 2 (1), s. 89-92.
- Uç, H. (2006). *Roman Eleştirisi Terimleri*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Yetişken, H. (2009). *Estetiğin ABC'si*. İstanbul:Say Yayınları.
- Tunalı, İ.(1998). *Estetik*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yakıt, İ.(2007). Mevlana'da Aşk Estetiği. *Mevlana Araştırmaları Dergisi*, 1 (1). s. 35-43.
- Qasımova, L.(2011). Metinlerarası İlişkiler Açısından Mustafa Kutlu'nun Beşlemesi, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 46, s. 61-86.
- Komasyon(2013). *Estetik II*. Ankara: MEB Yayınları.
- Akar, M.(2004). *Mesel Denizi*. İstanbul: Nil Yayınları.
- Uçan, M. H. (2006). Edebiyat Eğitimi, Estetik Bir Hazın Edinimi, Okumanın Alışkanlığa Dönüştürülmesi ve Yazınsal Kuramlar. *Millî Eğitim Dergisi*, 169, s. 25-40.
- Çoşkun Ögeyik, M. (2008). *Metinlerarasılık ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kutlu, M.(2012). *Bu Böyledir*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Elmas, N.(2010). Mustafa Kutlu'nun Bu Böyledir Adlı Hikaye Kitabında Bilinç Akışı ve İç Monolog Tekniği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 18, s. 5-18.

---

⁹⁶ Elmas, a.g.m. s. 17.

Nuray 3.Karakaya-Alparslan Demirbilek
Mustafa Kutlu'nun "Bu B"yledir" Adlı Hik"ye Kitabında Estetik Unsurlar

- Bozkurt, N. (2013). *Sanat ve Estetik Kuramları*. Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Duymaz, R. (2014). *Sezai Karakoç'un Estetiği*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Duymaz, R. (2005). *Sezai Karakoçu'nun Estetiği II): Estetik Değer, IV. Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu Bildirileri*. s. 449-465.
- İnan, R. (2013). "Bu B"yledir" Üzerinden "Kapalı Çarşıyı" Okumak Ya Da Sen Bana "Kapalı Çarşı" Ben Sana "Bu B"yledir". *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 8 (13). s.1079-1085.
- Arvasi, S. A. (2009). *Diyalektiğimiz ve Estetiğimiz*. İstanbul: Bilge Oğuz Yayınları.